

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

125:4. 2005

Debatt

Missvisande om medeltidsforskning. Replik till Auður G Magnúsdóttir

Av Birgitta Fritz

Auður Magnúsdóttir påstår i sin uppsats "Är medeltidshistoria riktig historia?" i *Historisk tidskrift* 2005:2 att det historiska studiet av medeltiden i vårt land har gått starkt tillbaka sedan 1940-talet och att medeltidsarbeten sedan dess varit extremt sällsynta. Den medeltidshistoriska forskningen sägs ha fört en undanskymd tillvaro vid våra universitet och idag huvudsakligen förekomma i Göteborg. Som orsaker till tillbakagången diskuteras källknapphet, källkritik och eventuell brist på samhällsnytta. Den weibullska källkritiken skall ha drabbat det svenska medeltidsstudiet särskilt hårt. Dess genombrött sägs i tiden ha sammanfallit med att medeltidsforskningen klingade av. Om jag förstått resonemangen rätt skall enligt författaren den radikala källkritiken visserligen inte helt ha ryckt undan grunden för denna men ha lämnat fältet fritt för modernhistoriska, materialrika ämnen med mindre krav på källkritik.

Uppsatsförfattaren förefaller att vara häpnadsväckande okunnig om svenskt källmaterial och svensk historisk facklitteratur. Hon har för sitt bidrag till *Historisk tidskrifts* temanummer (2005:2) nöjt sig med att överta en uppgift om historiska medeltidsavhandlingar under några få år (1997–2001 enligt texten, 1999–2001 enligt dess Summary) ur en högskoleverkets rapport från 2003. Vidare har hon sökt medeltidshistoriska uppsatser i några slumpvis valda årgångar av en enda av våra historiska tidskrifter. Detta är högst märkligt när det med hjälp av *Svensk historisk bibliografi* och *Libris* idag är lättare än någonsin att få fram relevanta uppgifter. Stor nytta skulle hon också ha haft av Göran Dahlbäcks 40-sidiga avsnitt om historia i forskningsöversikten *Svensk medeltidsforskning idag* från 1987, där också mycket finns att hämta om den enligt henne inom ämnet försummade diskussionen om "den tvärvetenskapliga metoden" (s 279).

Göran B Nilsson modifierar i samma nummer bilden något genom att räkna upp ett antal historiker som disputerat på medeltidsavhandlingar på 1930-, 1940- och 1950-talen. Han förutser också en kritisk reaktion på uppsatsen

(s 200). Någon munter läsning är Auður Magnúsdóttirs debattinlägg verkligen inte för de historiker som i årtionden ägnat mycket möda åt att skriva medeltidshistoriska avhandlingar, böcker och uppsatser samt på annat sätt bidragit till att öka kunskapen om svensk medeltid. Detta är något som pågår även idag och då inte enbart i Göteborg. *Historisk tidskrift* har genom uppsatsen kommit att förmedla en bild av forskningsläget som är helt missvisande. Det följande är ett anspråkslöst försök till viss korrigering härav; debatten med Peter Aronsson om medeltidshistoria som "riktig historia" lämnar jag därhän.

I Stockholm, vars förhållanden jag känner bäst till, har under de senaste årtiondena framlagts doktors- och licenciatavhandlingar med medeltidshistoriska ämnen. Flera doktorander arbetar med sådana idag. Här finns ett välbesökt tvärvetenskapligt medeltidsseminarium, knutet till den historiska institutionen vid universitetet, samt Riksarkivet och andra institutioner till nytta för medeltidsforskningen. Författaren tycks dessutom leva i den felaktiga föreställningen att det bara är avhandlingsförfattare som ägnar sig åt medeltidshistoria. Stockholmshistoriker som Herman Schück, Göran Dahlbäck, Olle Ferm, Sigurd Rahmqvist, Janken Myrdal och undertecknad har långa verksförteckningar.

Listan över betydande medeltidshistoriska arbeten med stockholmsproveniensen skulle alltså kunna göras lång, men några exempel får räcka. Av Herman Schücks senare bidrag till medeltidsforskningen kan nämnas en bok om Engelbrektskrönikan och dess författare (1994) och ett studium av den medeltida herredagen som är under utgivning. Hans avsnitt om den svenska riksdagens uppkomst i 1985 års riksdagshistorik är för övrigt en studie av det slag som efterlyses i uppsatsen (s 286). Det har i år tillsammans med andra värdefulla medeltidshistoriska uppsatser tryckts om i festskriften *Kyrka och rike – från folkungatid till vasatid*. Just i de senaste årtiondenas festskrifter återfinns åtskilliga medeltidshistoriska uppsatser. Göran Dahlbäck har bland mycket annat på senare tid bidragit till kunskapen om det medeltida Stockholm och kyrkliga förhållanden. Olle Ferm gav för några år sedan ut en bok om skämt under medeltiden och helt nyligen ett utmärkt arbete om den senmedeltida stormannen Jöns Bengtsson (Oxenstierna). Ekonomihistorikern Janken Myrdals arbeten om det medeltida agrarsamhället är välkända. I min bibliografi, som upptar sex sidor i *Ny väg till medeltidsbrev* (2002), återfinns bland mycket annat ett antal häften av *Svenskt Diplomatarium*, vars huvudredaktör jag under lång tid var, och på olika håll publicerade material-

presentationer. Skrifter som dessa vittnar om att de berättande källorna – i motsats till vad Auður Magnúsdóttir utifrån isländska förhållanden tycks tro – för oss inte är de viktigaste. Följaktligen fick källkritiken här inte heller så förödande effekt som hon föreställer sig

Att det historiska medeltidsstudiet gick tillbaka efter 1940-talet är riktigt och föga förvånande. Det skall nog främst ses mot bakgrund av att det fram till dess hade varit orimligt stort i förhållande till studiet av andra perioder, inte minst den moderna historien. De flesta universitetslärarna i ämnet ännu på 1950-talet hade disputerat på medeltidshistoriska avhandlingar. Det var onekligen dags att vidga vyerna. Särskilt påtaglig blev omsvängningen mot modernhistoriska projekt och ämnen under det resursrika 1960-talet, men då tillkom faktiskt också de stora medeltidshistoriska projekten *Det medeltida Sverige* och *Ödegårdsprojektet*.

Det finns nog många förklaringar till att medeltidsstudiet nu lockar till sig färre doktorander än i äldre tid. En enkel sådan kan vara att de mycket kortare kurserna i grundutbildningen gör att studenterna aldrig hinner få riktigt intresse för epoken. Inte heller har de som förr möjlighet att pröva på medeltidsinriktat arbete under studierna genom timanställning vid arkiv, museer etcetera. Den höga studietakten och studiefinansieringen hindrar vidare den historiestuderande som vill syssla med medeltidsproblem att skaffa sig nödvändiga kunskaper i latin och fornsvenska för att kunna tolka källorna.

Birgitta Fritz